

אגודת הסופרים העברים במדינת ישראל (ע"ר)
THE HEBREW WRITERS ASSOCIATION IN ISRAEL

ח'אזנים

דו"ר חתון לספרות

גיליון מס' 5 / כרך צ"ד / תשרי תשפ"א / ספטמבר 2020 / מחיר: 30 ₪

מיוחד: אישית נשית - מסות אישיות נשיות
וגם: הזוכה בתחרות הסיפור הקצר

אָצה אל סגור הבית - מחשבות על סגירות ואפשרות לפתח ליאור גרנות

1

"לחזור. לשחזורים נעשים ענגים ולבנים,

קצף-ים של ראשית הקיץ.

תמיד בעברי נפלאות וחוצות,

אני אצה אל סגור הבית.

לחזור. לחזור. אני חוזרת במהירות בצר לי.

כך למדתי.

קירות הבית מתקרבים לגעת בעדנה, ואין בי שקט.

כך גדלתי.

קטנים ענפי מלגעת הרחק,

אך גדול רצונם ורועד מבשת,

מה אעשה בחדרי המסיד,

המנקר את עיני בחשך?"

(תרצה אתר, "דם וזמן", מתוך עיר הירח, הקיבוץ המאוחד 1979, עמ' 147).

מן החוץ ההומה, המבהיל, התזזיתי - אצים אל סגור הבית. הבית הוא

מקום המפלט, להיות בו בשקט, בלי לתת דין וחשבון לאיש, בפיג'מה,

להשתרע בתוכו, לנשום. אנחנו בבית. כמה טוב שבאנו הביתה, אין כמו

בבית, בכל מקום טוב אבל בבית הכי טוב.

עוד רגע ועוד, יום ועוד יום, ולפתע - משהו במרחב הזה שאליו

בורחים בצר לנו, הופך בעצמו להיות צר, סוגר עלינו, מעורר חנק.

מה נעשה בחדרנו המסויד המנקר את עינינו בחושך?

הפסיכואנליטיקאי דונלד ויניקוט כתב: "זה אושר להיות חבוי, אך אסון לא להימצא". האושר שבהיות חבוי - בהתכנסות, בהסתגרות - נובע מן הידיעה שמחפשים אותנו, שתכף נצא מהמחבוא אל עיניים זורעות שרוצות בנו, שתרות אחרינו.

כמו במשחק מחבואים של ילדים: התענוג שבהתחבאות נובע מן המתח אם ימצאו אותנו או אם נצליח אנחנו לצאת לפני שה"עומד" יגלה אותנו. כך או כך, בקצה ההתחבאות טמונה התגלות. כמה מפחיד ובודד להישאר במחבוא בעוד הילדים האחרים הולכים הביתה, שוכחים אותך, ואתה מתחבא ומתחבא, בשקט בשקט, ממתין לשווא להימצא. כשאנחנו מגיפים את דלתנו בפני העולם, הרגעים הראשונים - שבהם אנחנו חבויים בבועה הפנימית, הפרטית שלנו - יכולים להיות חוויה של שחרור מטרחת המפגש עם העולם, אבל בהמשך הסגירות הולכת וקונה לה אחיזה בנפשנו, דלתות הלב הופכות ליותר ויותר כבדות, המיס בבועה הפנימית מתאדים מהיעדר מגע עם החוץ, איש לא רואה אותנו, איש לא מעניק הד לנפשנו. זה החדר המסויד המנקר עיניים בחושך, זה האסון שבלא להימצא.

וישנה הבהלה.

אנחנו נבהלים מפני העולם, אבל גם הוא - בתורו - נבהל מפנינו:

"בקשתי לברח מפני העולם ובא העולם
 ודפק על הדלת. ולא פתחתי. ועם העולם
 והלם על הדלת. ולא פתחתי. רכן העולם
 ודחק פתקי אהבה מתחת לדלת. ולא פתחתי.
 עשה העולם את עצמו מתרחק. וחקיתי רגע,
 ועוד אחד, והעולם היה שקט כפי שלא היה
 מעולם. ואיני יודע אם באמת האמנתי
 או שמא רציתי ללכת שולל, ופתחתי
 את הדלת לרוחה והעולם נבהל."

(אלי אליהו, "הדלת", מתוך איגרת אל הילדים, עם עובד 2018, עמ' 36.)

אנחנו בורחים אל דל"ת אמותינו. מה עומד מאחורי הרצון לברוח? - האם זה באמת רצון להתחבא? בבסיס הבריחה (אני אצה אל סגור הבית) לא עומד, כך אני סבורה בכל ליבי, רצון אמיתי להתחבא, אלא פחד עמוק שלא להימצא המעיד על הכמיהה הגדולה מכול: להימצא. להיות מחובקת בידיים אוהבות, מגוננות, רחבות, רכות, כאלה שהן פה כדי להישאר. גם כשאנחנו בורחים העולם לא מוותר לנו, החוץ - אנשים שאנחנו אוהבים, שאוהבים אותנו - מתעקשים עלינו, אם יש לנו מול. לא, לא עכשיו, אולי מחר, כן, הכול בסדר, בפעם אחרת, תודה. דלתות הנפש עומדות איתנות בסירובן. יום אחר יום. טוב, אז לא. גם החוץ מתייאש. כשמאסת הנפש בהיות מאחורי דלת סגורה - כבר אין עולם לצאת אליו.

4 ומה בכל זאת יכול למשוך אותנו החוצה מתוך אפלת חדר הלב הסגור? נדרש רק מבט רואה אחד, רק מילת הבנה אחת, נדרש סיכוי אחד - לאהבה.

זולת - שבשבילו יהיה שווה להתאמץ, להסתכן, להגית. וגם - ההבנה שאם לא נתאמץ לצאת - אנחנו עלולים לאבד אותו, לאבד את האהבה, את אפשרות ההימצאות היקרה מפז שניתנת לנו. הספר "טיפ טיפה אמיץ" מאת ניקולה קינר (הוצאת אגם, 2019) מספר לנו בדיוק את זה: על נבי הארנב שאהב להישאר בביתו והרפתקאותיה של לונה חברתו היו מפחידות מדי בעיניו. בכל פעם שניסתה לשכנע אותו לצאת, השיב: "הו לא, זה לא בשבילי, אני מפחד להיות בחוץ".

לבסוף נמאס ללונה (העולם שמתייאש) והיא יוצאת החוצה בכעס כשהיא קוראת לעבר נבי שלא מסכים לצאת אל החוץ: "לפעמים צריך להיות טיפ טיפה אמיץ!"

נבי מנסה לדבוק בשגרה שלו, אבל מתחיל לחוש בחסרונה של לונה. "אני חייב להשלים איתה מיד", הוא חושב, "אבל היתה רק בעיה אחת. לונה היתה... בחוץ".

למען האהבה נדרש נבי להתעמת עם פחדו הגדול ביותר ולצאת. מובן

שהיציאה אל החוץ מפגישה אותו עם אתגרים מאיימים במיוחד - שלא אגלה לכם (תקראו!) - עבור ארנב לא חובב־חוץ שכמותו. אבל למען האהבה הוא עומד בהם באומץ רב, ולא זאת בלבד שהוא זוכה בחזרה בלונה חברתו, הוא זוכה גם בעצמו שלא הכיר לפני כן; כזה שמתמודד עם קשיים ואיומים ביצירתיות, בנחישות ובאומץ. יציאת ההכרח בעקבות הגעגוע לאהובתו פתחה אצלו פתח לאפשרות המפגש עם החוץ ולהנאה שבמפגש עימו. כאשר אנחנו מעזים לפתוח את דלתנו בפני העולם ולפגוש אותו באמת - אנחנו עשויים לגלות חלקי ארץ שלא הכרנו - הן בעולם, הן בתוכנו והן במפגש בינינו לבינו. פתק האהבה שנעז לדחוק מתחת לדלת העולם עשוי לחזור אלינו במכתבי אהבה ארוכים שהם הסיפור רחב היריעה של הנפש שלנו, זה שמעולם לא סיפרנו לעצמנו.

5

"לא, אור צלול כזה עוד לא היה,
אפלו הסלעים אומרים מרגוע.
בשדות אביב שקמו לתחיה,
היום הרוח לא יעז לנגע.

היום שתה העדר לרננה,
היום דומה ארצי העננה
לגן נעול אשר בשל פריו."

(לאה גולדברג, "ימי שלוה ג'", שירים ג', ספריית פועלים, 2001/1973, עמ' 237).

סלעי הנפש מאבדים מעט מנוקשותם. אביב מתחיל לזרוח בשדות היבשים. הפירות מבשילים.
גן הלב הנעול - דלת החדר המסויד המנקר עיניים בחושך - נפתחים לכדי סדק. בעדו חודר אור צלול: האור שבמפגש עם החוץ - עם אחר; האור שבהימצאות, בהינתנות הלב לאהבה.